

Drag med ind i

VIKINGERNES ROYAL ARENA

I Sagnlandet Lejre er man ved at lægge sidste hånd på Kongehallen: Det hidtil mest ambitiøse forsøg på at genskabe en vikingehal præcis som den blev bygget for 1.300 år siden.

Kongehallen

★★★★☆

Arkitekturanmeldelse. Kongehallen i Lejre åbner 29. maj 2020. Af Wohlert Arkitekter.

Af **Holger Dahl** xhod@berlingske.dk
Foto: **Søren Bidstrup**

Den er kæmpestor. Stor som en hval. Faktisk er den dobbelt så lang som en blåhval, sådan cirka. Det er Kongehallen, vi taler om. Sagnkongens hal: En bygning som et omvendt vikingeskib, der står på bakken i det, der hedder Sagnlandet Lejre, midt på Sjælland. Den er lavet helt i træ og udsmykket med bidske ulve, kloge ørne og snedige slanger.

Når man står over for den ti meter høje bygning, kan man ikke undgå at blive overvældet, og man kan slet ikke forestille sig, hvordan bygningen må have virket på 700-tallets krigere, når de var inviteret til højbords hos kongen og kom gående op mod den rigt udsmykkede hoveddør.

Levende historie i Lejre

Det er levende historieundervisning, det her. Det er arkæologi, arkitekturhistorie, håndværk, matematik og intuition i forening - holdt sammen af nogle af landets dygtigste restaureringsarkitekter. Et fantastisk projekt, der skulle have været indviet her i foråret, men som nu må vente med for alvor at kunne præsentere sig for den undrende omverden, indtil den altgenerende coronavirus er gået i sig selv igen.

At Lejre omkring år 800 var sæde for en stor konge, ved vi fra sagnene om Kong Skjold og hans sønnesønner Roar og Helge. Vi ved det også fra det oldengelske heltekvad Beowulf, men indtil for ti år siden har vi ikke haft nogen fund til at underbygge historierne.

Da så udgravninger omkring landsbyen Gammel Lejre kun to kilometer fra oplevelsescentret afdækkede stolpehuller fra og omridset af en serie mægtige bygninger, var sagen klar. Størrelsen på hovedbygningen beviste, at en stor konge vitterligt havde haft sit hof her i den tidlige vikingetid, sådan som myterne fortæller det, og naturligvis måtte et formidlingscenter for levende historie som det i Lejre forsøge at genskabe den bygning, man nu kunne se som en priktegning i jordoverfladen.

Med støtte fra A.P. Møller Fonden og Augustinusfonden lykkedes det at skaffe penge til

Hoveddøren er inspireret af samtidige gotlandske billedsten med et tema, der spejler Yggdrasils funktion som en port mellem verdener.

projektet, men det store problem opstår, når man skal forsøge at genopføre en over tusind år gammel bygning, man ikke ved andet om end de stolpehuller, konstruktionen efterlod: Hvordan har den set ud?

Man kan gå ud fra, at 700-tallets tømrere og bygmestre har været analfabeter uden kendskab til regning og kalkulationer. Hvordan har de så konstrueret en bygning, der i kompleksitet for dem må have svaret til Peterskirken?

Der findes heldigvis masser af indirekte kilder: Samtidige billedsten fra Gotland viser alle lange huse med krumme tagrygninger. Man har desuden de norske stavkirker som eksempler på håndværkets niveau og mest almindelige løsninger, så noget er der at støtte sig til. Ikke desto mindre vidste man intet om, hvordan datidens tømrere fastlagde helt simple forhold som taghøjder, krumninger, stolpetakter og den slags.

Et omvendt skib

Arkæologen og arkitekten Bente Draiby havde en idé. Hun undrede sig over, at de fundne stolpehuller ikke er særligt dybe og kunne derfor slutte, at hele tagkonstruktionen har været stabil i sig selv. Altså ikke har udsat stolperne for noget udadrettet pres.

Fra fund kender vi vikingernes skibsbygningsteknologi, og vi ved, at husets omrids har været konvekst som en skibskrop. Så er det nærliggende at antage, at huset mest af alt har lignet et omvendt skib. Så langt så godt - men stadig kunne man ikke regne ud, hvordan fortidens bygmestre på en enkel måde har kunnet nå frem til husets takt og grundmål.

Her kom moderne parametrisk computermodellering til hjælp. Arkitekten Kasper Lyneborg, som var tilknyttet projektet fra start, lavede en digital skitse af et langhus baseret på de stolpehuller, man havde fundet i Gammel Lejre. Han konstaterede så, at han ved at justere parametrene en smule kunne nå frem til alle mål og krumninger i huset ud fra et enkelt basismål, nemlig husets bredde.

Den digitale analyse godtgjorde, at alle mål i hele konstruktionen kan beskrives som hele brøker af husets bredde og af forholdene mellem ydermurens krumning og husets midterlinje - enkle mål, en vikingebygmester har kunnet sætte af på byggepladsen med en snor.

De tømrere, der arbejdede på projektet, kunne så på basis af det simple breddemål nemt finde stolpehøjder, væghøjder, tagkrumninger og hele husets geometri. Uden at kende til geometri.

Det er en fantastisk historie, men som med så mange spekulative teorier om fortiden vil den være helt uinteressant, hvis ikke resul-

Kongehallen er placeret på en forhøjning på en bakke, præcis sådan som den har ligget i Gammel Lejre kun to kilometer væk.

Odins ørne pryder taget, der er dækket med tagspån, som man kender dem fra de norske stavkirker.

Den 25 meter lange midterhal har udskårne stolper, langild, højborde, højsæde, vindøjer og lueåbning i taget. Alt, hvad en vikingekonge har brug for til en god fest.

Til højre: Den smalle gavl beskyttes også af Odins ulve og af ingen ringere end midgårdssormen i midten.

tatet var overbevisende. Og lad det være sagt med det samme: Det er det i allerhøjeste grad.

Det er Wohlert Arkitekter, der har stået for det praktiske arkitektarbejde med at gøre vikingekongens hal til et stykke bygningskunst, der både er tro mod arkæologernes tanker og mod moderne ting som bygningsreglement, brandkrav, isolering og den slags detaljer, der er nødvendige for at kunne bruge hallen til formidling og forskellige arrangementer året rundt.

Hvalen på bakken

Udefra er den færdige hal et fantastisk syn, som den ligger og krummer sig som en stor hvalfisk på bakken i Lejre. Med den krumme ydermur og det dobbeltkrumme tag, beklædt

med spån, som man kender det fra stavkirkerne.

Tagrygningen skyder sig op som midgårdssormen, og fra de ejendommeligt smalle gavle snerrer drabelige ulve og fabeldyr mod den besøgende. Indgangsdøren er inspireret af vikingeorntamentik og henter sit motiv i historien om Ask Yggdrasil som en port mellem den fysiske og den guddommelige verden.

Nationalmuseets eksperter går nemlig ud fra, at en hal som den, der nu troner i Lejre, udelukkende har været brugt til ceremonielle formål. Vikingekongen har altså ikke boet derinde, men har brugt hallen til at modtage fornemme gæster, til at modtage gaver i, til at holde store drikkelag i og måske til religiøse ceremonier.

Kongehallen

Bygherre: SAGNLANDET LEJRE – Historisk-Arkæologisk Forsknings- & Formidlingscenter. Sagnlandet er en selvejende erhvervsdrivende fond og et videnspædagogisk aktivitetscenter. Som videnspædagogisk aktivitetscenter er Sagnlandets mission: »At skabe og formidle viden og forundring om fortidens levevis gennem eksperimental arkæologisk forskning, levendegørelse og undervisning baseret på aktiv deltagelse.«

Finansiering: A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal har støttet projektet med 65 mio. kr. Augustinus Fonden har støttet projektet med 10 mio. kr.

Rådgivere og entreprenør: Bygherrerådgiver: Elgaard Architecture
Totalrådgiver: Wohlert Arkitekter
Ingeniør: Eduard Troelsgård
Specialrådgiver, vikingegeometri: Tegnestuen Kronværk
Hovedentreprenør: A/S Julius Nielsen & Søn
Træleverandør: Bondskovgård Savværk
CNC-skæring, avanceret dyreornamentik: Bystrup Maskinsnedkeri

Hallen er 60 meter lang, har 10 meter til kip på tagets højeste sted og dækker et areal på 600 kvadratmeter.

Kilde: Sagnlandet Lejre

For at genskabe fortidens pragt er hallens 25 meter lange midterhal udstyret med CNC-udskårne stolper, højsæde og langsgående plin-ter, så gæsterne kan sidde til højborde som i gamle dage. I midten af hallen er et langt ildsted, man kan fyre op i med rigtigt brænde, sådan at enhver gæst kan opleve stemningen, som den må have været hos Udgårdsloke, da Loke skulle spise om kap med ilden.

Hallen er udstyret med vindøjer (windows hedder det stadig på engelsk med et vikinge-ord) af samme type, som man har fundet i arkæologiske udgravninger i hele Norden.

Fiktion og virkelighed

Den store sal er imponerende, men også lidt svær at forholde sig til. Den balancerer på den hårfine tråd, der skiller arkæologisk genskabelse fra en moderne Netflix-orienteret fiktion om vikingernes liv.

Den har naturligvis fine danske egegulve og i det hele taget en finish som det bedste, dansk arkitektur kan byde på. Samtidig har den udskæringerne, ildstedet, vindøjerne og alle de ting, der forankrer den i vikingetiden.

Man savner måske en smule djærv vikingevildskab i det fine håndværk, men på den anden side bliver en villet grovhed også nemt en kliché, der ensidigt satser på at viderebringe historierne om vikingerne som store, barske og fåmælte krigere. I dagens historieformidling rummer fortællingen om vikingerne også noget om social kompetence, og derfor lægger Lejres gendigtning af vikingekongens hal i høj grad vægt på møderne med andre stormænd.

Det lidt glatte udseende inde i hallen skal dog ikke trække ned. Det er som sagt en svær sti at træde, især fordi selve bygningsformen er så særegen, at man ikke umiddelbart har nogen forventning til indmaden.

Alt i alt er det lykkedes at fastholde et samlet og forståeligt forhold mellem indre og ydre. Og selve bygningen er som arkitektur, arkæologi og parametrisk design i forening en sand triumf.

Om vores vikingebygmester rent faktisk har gjort, som forskerne i Lejre er kommet frem til, er naturligvis umuligt at sige, men hvis man bare betragter formens logik, dens skønhed og naturlige sammenhæng med både vikingernes langskibe og med al deres kendte ornamentik, er det yderst overbevisende. Skjoldungerne har fået deres egen Royal Arena.